

WIM WILLEMS,

TJALIE ROBINSON

Biografie van een Indo-schrijver. (Uitgeverij Bert Bakker: Amsterdam 2008), 600 blz., € 25,-

Tjalie Robinson. De foto op de omslag zegt me niets. En een boek van hem heb ik nooit gelezen. Een redactievergadering in het Statenkwartier in Den Haag brengt me in de buurt van Tjalie.

Het huis in de Prins Mauritslaan, waar hij sinds 1959 regelmatig woonde en werkte, is op loopafstand. 'Wie dit leest, is gek' staat op een kleine, lichtgrijze plaquette op de muur van nummer 36. Bij een antiquariaat in de buurt vind ik een beduimd exemplaar van *Piekerans van een straatslijper*. Op de omslag staat een getekend zelfportret van Tjalie Robinson en op de rug van de pocket staat de korte tekst die ik eerder las. Wie is die 'straatslijper' eigenlijk? Wat schreef hij?

Wim Willems, hoogleraar sociale geschiedenis en specialist op het gebied van migratiepolitiek en Indische geschiedenis, heeft een indrukwekkende biografie over Tjalie Robinson (1911-1974) geschreven. In vijftien hoofdstukken komen onder meer zijn jeugd in Indië, zijn werk als journalist en opkomst als schrijver aan bod, evenals de repatriëring en zijn inzet voor de Indische gemeenschap in Nederland. Op basis van literatuur van en over Tjalie Robinson, archiefmateriaal en vele interviews heeft Willems het leven van Tjalie op een evenwichtige manier, historisch en literair, gereconstrueerd.

Jan Boon

Tjalie Robinson werd in 1911 als

Jan Boon geboren in Nijmegen. Zijn ouders, de Nederlander Cornelis Boon en Indische Fela Robinson, waren in Nederland vanwege het groot verlof van Cornelis, een infanterist in het KNIL. Na enkele maanden keerde het jonge gezin terug naar Indië, waar Tjalie op-

'Blijf bewegen, dan word je niet geraakt'

groeide. 'Doordat zijn ouders een verschillende culturele, religieuze en historische achtergrond hadden, leerde hij al vanaf zijn vroegste jeugd om andere opvattingen en leefwijzen te respecteren.'

Tjalie werd een hartstochtelijke sportliefhebber, vooral in atletiek en boksen was hij goed. Zijn liefde voor de bokssport is zijn hele leven gebleven. 'Blijf bewegen, dan word je niet geraakt', een advies van zijn coach, heeft hij omgezet in een levensmotto.

Na zijn huwelijk met Edith de Bruijn, een jeugdvriendin met wie hij zijn interesse voor filosofie en literatuur deelde, begon Tjalie met een baan als onderwijzer. Eigenlijk is hij altijd een opvoeder gebleven, het maakte hem niet uit of het jongeren of volwassenen betrof.

In 1938 maakte Tjalie de over-

stap naar een journalistieke carrière en werd hij sportredacteur bij het *Bataviaasch Nieuwsblad*. Ook nam hij in de zaterdagbijlage een jeugdrubriek voor zijn rekening, waarin hij probeerde de jongeren een Indisch bewustzijn bij te brengen. Hij vond dat de jongeren hun idea-

len verkwanselden door zich te veel bezig te houden met materiële zaken. Zijn lezers riep hij op stukjes te schrijven over hun dagelijkse leven, iets wat hij zijn hele leven in alle tijdschriften is blijven doen. Contact met de lezer vond hij belangrijk, ook al stelde hij hoge eisen aan het ingezonden werk.

Na de dood van zijn vrouw - Edith stierf in het kraambed bij de geboorte van hun derde kind - en de emotioneel moeilijke periode daarna richtte Tjalie zich weer op de journalistiek. Er moest geld binnenkomen en hij droeg de verantwoordelijkheid voor twee kinderen en een baby. In deze tijd raakte zijn ideeën over schrijverschap steeds meer uitgekristalliseerd. Bezieling, waarheid en echtheid vormden de kernwoorden van zijn werk en zijn levenswijze.

TJALIE ROBINSON

BIOGRAFIE VAN EEN INDO-SCHRIJVER

WIM WILLEMS

UITGEVERIJ BERT BAKKER

Van 1942 tot 1945 bracht Tjalie door in Japanse gevangenschap. Het eerste kamp Tjimali omschreef Tjalie als 'een soort jaarbeurs' en leidde er met zijn broers een relatief menselijk bestaan. Hij slaagde erin *Kampkroniek* uit te brengen met teksten en cartoons van zijn hand. In Changi en, later, in Johore Bahru kwam Tjalie in onmenselijke omstandigheden terecht. Ondervoeding, vernedering, uitbuiting en wreedheden brachten hem in een 'staat van

beestachtigheid'. Hij overleefde deze gevangenkampen door zijn moed, uithoudingsvermogen en kennis van de tropische wildernis.

In de naoorlogse jaren, een periode van grote politieke en sociale veranderingen in voormalig Nederlands-Indië, was het voor Tjalie onduidelijk wat hij met zijn leven wilde. Aan zijn tweede huwelijk, hij was vlak voor de oorlog hertrouwd met Ivonne Niggebrugge, kwam een einde. Zijn journalistieke

ambitie kon hij waarmaken als hoofdredacteur voor *Wapenbroeders*, een informatieblaadje van het leger, waarin de heroïek van de KNIL-soldaten werd beschreven. Hij ontmoette de journaliste Lilly van Zele, die zijn derde echtgenote zou worden.

Belangrijk is de innerlijke verandering die zich in Tjalie voltrok. Hij zag in dat hij zijn roeping als schrijver niet meer kon negeren. Vanaf 1948 ontwikkelde Tjalie zich tot een

magistrale verteller en kroniekschrijver met een originele, levendige stijl. Zijn schrijftalent gebruikte hij om zich in te zetten als de 'representant en voorvechter van de cultuur van de Indo's. Hij zou vrijwel als enige de stem van de Indische Nederlanders gaan vertolken, zowel in het koloniale moederland als later in het land van herkomst van zijn vader.' De eerste bundel *Piekerans van een straatlijper*, een bundel columns waarin hij het alledaagse leven in Jakarta beschreef, verscheen in 1952. Vol humor en met respect voor iedereen schreef hij over de 'merkwaardige mensen' die hij in de hoofdstad tegenkwam. Toch was Tjalie onzeker. Voelde hij zich wel thuis in de nieuwe Indonesische republiek? Trok Nederland, het land waarvan hij zulke hoge verwachtingen had, ook niet? Het was tenslotte zijn geboorteland.

Repatriant

Uiteindelijk vertrok Tjalie in 1954 met zijn gezin naar Holland, waar ze zich vestigden in een nieuwbouwwijk in Sloterpolder. Maar Tjalie voelde zich niet senang. Nederland viel hem tegen. Het klimaat was voor hem moeilijk te verdragen en de Nederlanders vond hij oppervlakkig en bekrompen. Een verzoeking van Indonesië en Nederland, 'een heroriëntatie op een gezamenlijke toekomst', die Tjalie diep in zijn hart verwachtte, zat er niet in. Op steeds fellere toon beschreef Tjalie wat hem niet beviel in de Nederlandse samenleving. Toen de ergste teleurstelling enigszins was weggeëbd, richtte Tjalie zich meer op de positie

van de Indo's in Nederland, op hun oriëntatie in de nieuwe samenleving. In 1955 startte Tjalie 'een breed opgezet gevecht om het sociale en culturele bestaansrecht van de Indische groep in Nederland'. Zijn opvatting was dat van een werkelijke inburgering gesproken kon worden als het verhaal van de repatrianten op een (historisch) verantwoorde manier was vastgelegd. Tjalie zag hierin een mooie taak voor zichzelf weggelegd. Het Indische tijdschrift *Tong Tong*, dat Tjalie had opgezet, fungeerde als platform voor zijn ideeën. De redactie van *Tong Tong* vestigde zich in Den

een kolonisatieproject buiten Azië op te zetten voor Indische Nederlanders. Spanje kwam in beeld met een project dat El Atabel zou gaan heten, maar het voldeed uiteindelijk niet aan Tjalies verwachtingen. Het was voor Tjalie een verwarrende tijd. Als schrijver was hij redelijk succesvol, Nederlanders zagen hem als het 'gezicht' van de Indo's, maar hij voelde zich ongelukkig. Bovendien was zijn vrouw Lilian Ducelle (de schrijversnaam van Lilly van Zele, die ze als eigenaam heeft gehandhaafd) met hun twee kinderen naar Californië vertrokken. In 1963 besloot Tja-

'Ondervoeding, vernedering, uitbuiting en wreedheden brachten hem in een 'staat van beestachtigheid'

Haag aan de Prins Mauritslaan 36, een plek die zich ontwikkelde tot het 'Indisch epicentrum' van Nederland.

Tjalie had veel ambitieuze plannen. Sommige kwamen niet verder dan een vermelding in *Tong Tong*; andere initiatieven werden een succes zoals de oprichting van de Indische Kunstkring en, een blijvend fenomeen, de organisatie van de Pasar Malam.

Californië

Begin jaren zestig ondernam Tjalie een reis naar Aruba en de Verenigde Staten om te onderzoeken hoe het de Indische Nederlanders verging die zich gevestigd hadden in de warme gebieden. Zou het mogelijk zijn een nieuw bestaan op te bouwen na jaren van repatriëring in het koude, kille Nederland? Steeds gerichter ging hij op zoek naar mogelijkheden om

lie zijn gezin na te reizen, wat hem niet in dank is afgenomen door veel Indische Nederlanders. Redactionele problemen bij *Tong Tong* dwongen hem terug te keren naar Nederland. Met zijn gezondheid ging het bergafwaarts. Ondanks twee hartinfarcten bleef Tjalie doorwerken. In 1972 stelden psychologen vast dat Tjalie manisch-depressief was. Absolute rust was een voorwaarde voor herstel, maar dat gunde Tjalie zichzelf niet. Twee jaar later werd hij getroffen door een hersenbloeding.

Wim Willems heeft een onderhoudend portret van Tjalie Robinson neergezet. Op een betrokken manier, maar met de nodige relativering, beschrijft hij het turbulente leven van een boeiende en complexe persoonlijkheid. Een goed boek dat alle aandacht verdient.